

FINESTRA D'OPORTUNITAT

Israel, un país curiós

per Marcel Planagumà ([@marcelplabo](#))

Sovint, la visió que els europeus tenim d'Israel sol anar condicionada pel conflicte amb els palestins, molts cops en detriment de **les complexíssimes dinàmiques internes de la societat israeliana, una de les més heterogènies del món, amb uns contrastos socials brutals, sovint exemplificats en les diferències entre la cosmopolita Tel Aviv i la tradicional Jerusalem.** Amb aquest article pretenem analitzar la complexitat demogràfica i sociològica del país per a comprendre el perquè d'un sistema de partits tan fragmentat més enllà d'un sistema electoral que constitueix un cas de manual de proporcionalitat pura: la Knesset és l'únic parlament del món elegit per una circumscripció única amb una fórmula electoral totalment proporcional i una barrera electoral que fins ara era del 2%.

Israel té uns 8'1 milions d'habitants, una població lleugerament superior a la catalana, constituïda majoritàriament per descendents de jueus immigrants durant el segle XX d'arreu d'Europa i Orient Mitjà. El seu territori, però, és un terç menor al del nostre país i un 65% pertany al desert del Nègueb. **La manca de recursos naturals no ha impedit que l'economia israeliana es basi en la innovació i l'emprenedoria.** Israel és el tercer país del món amb més empreses a l'Índex [NASDAQ](#) (67) després dels Estats Units i la Xina, superant àmpliament els índexs de qualsevol país de la UE (que en conjunt en sumen 76). L'any 2009, per exemple, invertí un 4,9% del seu PIB en R+D, el percentatge més elevat de l'OCDE (2,3%), quadruplicant l'espanyol (1,27%). La decidida política de suport de l'estat a aquest tipus d'iniciatives ([a través de les anomenades 'incubadores' d'empreses,](#) per exemple, o els ajuts fiscals tant als emprenedors com a les empreses que s'instal·len al país) n'és la principal causa, si bé no es pot deslligar aquesta característica de l'elevada inversió del país en tecnologia militar.

Tanmateix, l'evolució ideològica del país ha estat complexa. **Si bé durant els primers anys de la seva existència l'Estat d'Israel fou un referent per a l'esquerra no comunista, la brutalitat de la Guerra del Sis Dies (1966) farà que, en paraules de l'historiador Joan B. Culla, "Israel deixi de ser el David admirable en la seva fragilitat per transmutar-se en un Goliat arrogant i agressiu" per a l'opinió pública europea.** Això ha comportat, al seu torn, canvis en la cultura política del país,

actualment dominada per la dreta i els partits religiosos en detriment dels moviments progressistes i laics. El Partit Laborista israelià, antany hegemònic, perd les eleccions per primer cop l'any 1977 en favor del conservador Likud, descendent del vell sionisme revisionista, que considera innegociable la pertinença de *Judea i Samària* (Cisjordània) al Gran Israel. La dreta laica s'ha anat consolidant paral·lelament als partits religiosos.

La societat israeliana, extremadament complexa, podria ser dividida de dues maneres segons dues clivelles, la religiosa i l'ètnica. La superposició d'aquestes, ja sia de manera directa o indirecta, marcarà no sols un sistema de partits molt volàtil, sinó també la pròpia estructura de la societat.

La clivella ètnica (i de classe!)

Sovint s'oblida que un **21% dels ciutadans del territori israelià forma part de la minoria àrab**, tradicionalment poc integrada al sistema. Els partits que la representen mai han format part de les extenses coalicions de govern, establint una **dinàmica històrica d'exclusió: en percebre que el seu vot no té un poder real a l'hora de formar govern i que el govern no inverteix la quantitat de diners que caldria invertir als seus territoris, la seva participació a les eleccions no sol arribar al 50%**. Dins la minoria àrab també caldria destacar els cristians (9% dels àrabs) i els drusos (13%), que no professen la fe islàmica.

Dins la població jueva (75,5%), es pot distingir entre **dos grans grups ètnics: els jueus d'origen sefardita** (descendents dels jueus de la península ibèrica) **i mizrahim** (dels països àrabs i musulmans), **representant el 50% d'aquesta, i el 47,5% d'asquenazites, originaris del Centre i Est d'Europa**. D'aquests darrers, caldria destacar el més d'un milió de jueus que arribaren a Israel després de l'esfondrament de l'URSS. Si fem una ullada [a la majoria d'espots electorals de les passades eleccions](#), per exemple, veurem que no estan subtitulats en àrab, la llengua cooficial del país, sinó en rus: tot un indicatiu sobre qui pot tenir l'última paraula a l'hora de votar. Tampoc podem menystenir la **minoria jueva d'origen etiop**, que no arriba al 2% de la població, a la qual es reconegué el dret d'emigrar a Israel a partir de 1977 davant les creixents discriminacions que patiren al seu país d'origen.

Si bé no podem parlar de conflicte obert, sí que és cert que les comunitats hebrees dels països àrabs de l'any 1948 poc tenien a veure, quant a costums i mentalitat, amb els supervivents de l'Holocaust, hereus del moviment sionista, un producte genuïnament europeu. Fins i tot dècades després d'immigrar podem trobar una correlació entre estatus socioeconòmic i origen ètnic, cosa que ha comportat que els jueus d'origen asquenazita acabessin conformant l'elit econòmica i política del país.

Aquesta complexitat demogràfica té la seva translació en termes polítics, i és que tradicionalment els jueus asquenazites han votat predominantment als Laboristes i els sefardites, al Likud. La tendència serà més marcada en el cas dels partits ortodoxos: la coalició Judaisme Unificat de la Torà s'erigirà com a representant oficial dels primers, mentre el Shas recollirà els vots dels segons. D'altra banda, la dreta xenòfoba d'Israel Beitenu, que tornarà a concórrer a les eleccions en solitari després de fer-ho en coalició amb el Likud l'any 2013 (la llavors batejada com coalició *Bibierman*), ha recollit tradicionalment el vot dels jueus que emigraren de l'antiga URSS amb el moldau [Avigdor Lieberman](#) com a cap de llista.

La clivella religiosa

Les divisions religioses marquen profundament la societat israeliana, amb uns **contrastos molt notoris entre els sectors més laics i els més religiosos. Les minories ortodoxa i ultraortodoxa (Haredim)**, que sumen vora un 20% de la població jueva, estan molt ben representades políticament amb uns partits (Shas, Judaisme Unificat de la Torà) que gaudeixen d'un **elevat potencial de xantatge en l'establiment de l'agenda del govern**.

Més enllà del fanatisme religiós (no intenteu accedir a la web d'aquests partits un dissabte, dia tradicional dels jueus, perquè en restringeixen l'accés), les principals demandes d'aquests partits se centren en beneficis socials que repercuteixin en aquests col·lectius. I és que els jueus més tradicionalistes viuen, bàsicament, dels subsidis de l'Estat, **ja que estudiar la Torà no els dona de menjar**, fins al punt que la seva taxa de pobresa és del 60%, en comparació amb el 12% del global del país. Les seves elevadíssimes taxes de fecunditat, però, fan insostenibles aquests beneficis a mitjà termini, alhora que multipliquen el potencial de xantatge i posen en risc la cultura democràtica del país. [Molts haredim, de fet, són antisionistes* ja que d'una estricta lectura dels textos sagrats hebraics es dedueix que el Regne d'Israel tan sols pot existir al cel.](#) **Quan l'actual premier Benjamin Netanyahu**, del Likud (dreta nacionalista, però laica), **ha volgut ampliar el servei militar obligatori als ortodoxos, s'ha trobat amb la fervent oposició d'aquests partits.**

Qui més s'ha oposat als privilegis dels ortodoxos han estat els partits de centre, com ara l'extint Shinui o Yesh Atid, dirigit pel popular presentador de televisió Yair Lapid, que ocupà la cartera d'Economia amb el govern sortint. De tota manera, [també caldria mencionar que la proporció d'ateus i no creients és similar a la de molts països d'Europa.](#) De fet, si exceptuem Jerusalem, [Israel és un dels països del món més oberts amb la minoria LGTB](#) fins al punt que l'estat reconeix els matrimonis homosexuals contrets en altres països (la figura del matrimoni civil no existeix a Israel) i fou el vuitè país del món on s'atorgà al les parelles homoparentals el dret a l'adopció.

L'eix esquerra/dreta i les tradicions polítiques dins el sionisme

De manera similar a les democràcies occidentals, i a diferència dels seus veïns àrabs (on les fractures entre partits solen estar definides per les clivelles que mencionàvem anteriorment), Israel superposa aquestes clivelles a l'eix ideològic esquerra/dreta.

Tradicionalment a Israel el centre i l'esquerra han tendit a posicions inicialment més obertes al diàleg amb els palestins. La dreta, per contra, és hereva de **la tradició política del sionisme revisionista, fundat per Vladimir Zeev Jabotinsky, qui propugnà un Estat de majoria jueva sobre ambdues ribes del Jordà (Eretz Israel) protegit de l'inevitable rebuig àrab per una muralla d'acer**. De fet, un dels deixebles de Jabotinsky fou l'historiador Benzion Netanyahu, pare de l'actual primer ministre. Chaim Weizmann s'hi referirà com a *feixisme jueu* el 1931, any en què es funda l'Irgun, una milícia paramilitar que atemptava contra els interessos àrabs i britànics. Després de la independència, l'Irgun es transformà en el partit Herut, matriu de l'actual Likud, el partit hegemònic de la dreta israeliana. Tradicionalment oposat a l'estat palestí, Ariel Sharon es va veure forçat a l'escissió quan procedí a la retirada dels colons de Gaza l'any 2005. Ara bé, la possibilitat de **reconèixer un estat palestí no és totalment descartada per Benjamin Netanyahu, sempre i quan l'Estat Palestí sigui desmilitaritzat, no inclogui Jerusalem i les seves fronteres siguin menors que les de 1966. Unes condicions difícilment acceptables per l'ANP. Per la via dels fets, però, veiem que continua la construcció de nous assentaments a la regió a la qual es refereixen amb la denominació històrica de Judea i Samària** (la denominació 'Cisjordània' està proscriu per la dreta israeliana).

*Aclariment:

Segons el Diccionari de l'IEC, el **sionisme** és el moviment polític (i, en part, religiós) encaminat a l'establiment d'un estat jueu a Palestina i a la seva consolidació, agrupant des de partits d'extrema dreta com La Casa Jueva fins a l'esquerra pacifista (Meretz). Els partits àrabs, per definició, són **antisionistes**, però també una part dels ultraortodoxos (Haredim), que creuen que sols el Messies podrà crear un Estat per als jueus, i no pas David Ben Gurion i els líders històrics del Laborisme. **No ho confongueu, en aquest sentit, els termes antisionista (oposat a l'existència de l'Estat d'Israel) i antisemita (odi cap als jueus).**

MARCEL PLANAGUMÀ

Barcelona, 1989. Politòleg (UPF) i Màster en Comunicació Política i Social (Blanquerna–URL). Actualment sóc responsable de comunicació del Col·legi de Politòlegs i Sociòlegs de Catalunya (Colpis). Prèviament he estat assistent de recerca en assumptes europeus al CIDOB i assistent de comunicació a la Fundació CatDem. Apassionat de la política, m'interessa la política comparada com a eina per a comprendre i millorar el nostre sistema. També m'interessen el món dels think tanks i la comunicació electoral, és a dir, la cuina de la política.